

НАУКОВІ ПРОБЛЕМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ НА МАКРО-, МЕЗО- ТА МІКРОЕКОНОМІЧНОМУ РІВНЯХ



Збірник матеріалів XXIII Міжнародної
науково-практичної конференції
Одеського національного
економічного університету



(м. КРАКІВ, ПОЛЬЩА)

(м. СВИШТОВ, БОЛГАРІЯ)

(м. МІТТВАЙДА, НІМЕЧЧИНА)

(м. ПРАГА, ЧЕХІЯ)

(м. ЯССИ, РУМУНІЯ)

(м. БРАТИСЛАВА, СЛОВАЧЧИНА)

(м. БАКУ, АЗЕРБАЙДЖАН)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНСТИТУТ РИНКУ ТА
ЕКОНОМІКО-ЕКОЛОГІЧНИХ
ДОСЛІДЖЕНЬ НАН УКРАЇНИ
КРАКІВСЬКИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ГОСПОДАРСЬКА АКАДЕМІЯ
ІМ. ДИМИТРА А. ЦЕНОВА
УНІВЕРСИТЕТ ПРИКЛАДНИХ НАУК
ВИЩА ШКОЛА ЕКОНОМІКИ
ЯСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. А.Й. КУЗИ
БРАТИСЛАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ
ТА МЕНЕДЖМЕНТУ
ЗАХІДНО-КАСПІЙСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ

НАУКОВІ ПРОБЛЕМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ НА МАКРО-, МЕЗО- ТА МІКРОЕКОНОМІЧНОМУ РІВНЯХ

**24-25 квітня
2025 року**

**Збірник матеріалів XXIII Міжнародної
науково-практичної конференції
Одеського національного
економічного університету**

*Матеріали публікуються в авторській редакції
з незначною загальною правкою укладачів, відповідальність за зміст
та достовірність досліджень несуть автори.*

*Відповідальні за випуск, укладачі:
Батанова Т. В., Кулікова І. А.*

Наукові проблеми господарювання на макро-, мезо- та мікроекономічному рівнях : зб. матеріалів XXIII Міжнар. наук.-практ. конф. Одеського національного економічного університету, 24-25 квітня 2025 р. Одеса : ОНЕУ, 2025. 517 с.

Особливості розвитку економіки України протягом останніх років характеризуються процесом системної інституціональної трансформації. Відбуваються глибокі економічні зміни, активно формуються нові підходи до управління економікою, вдосконалюються ринкові методи господарювання, реалізуються євроінтеграційні процеси та здійснюються адаптація та зміни українського законодавства відповідно до нормативної бази ЄС.

Складність та суперечливість сучасних трансформаційних процесів, нагальність розв'язання цих та інших проблем обумовлює актуальність та прикладне значення їх усебічного вивчення та об'єктивної економіко-правової оцінки. Сучасні виклики для світової економіки, пов'язані з подоланням наслідків пандемії COVID-19, а також руйнівні наслідки для усіх сфер життєдіяльності України в умовах військової агресії з боку Російської Федерації, потребують переосмислення соціально-економічних процесів, які відбуваються, та прийняття адаптивних або, в деяких випадках, радикальних рішень в управлінні країною та захисту її міжнародно визнаних кордонів та національних інтересів.

Конференція покликана консолідувати науковців та фахівців навколо вирішення економічних проблем, які постають перед нашою країною у цих складних умовах.

Матеріали конференції орієнтовані на науковців, аспірантів та студентів економічних спеціальностей закладів вищої освіти, а також фахівців економічних підрозділів підприємств та організацій.

ЗМІСТ

Напрямок I. Формування сучасного мислення як чинника державотворення

Секція 1. Соціогуманітарні проблеми євроінтеграційних процесів національної освіти в сучасній Україні

Балута Т.П. <i>Освіта як фактор забезпечення сталого розвитку суспільства</i>	3
Бондаренко С.А., Поліщук А.С. <i>Імплементація європейського досвіду соціального підприємництва в ОПК України в контексті євроінтеграції</i>	5
Ципліцька О.О. <i>«П'ята свобода» єдиного ринку ЄС: роль університетів</i>	7
Шмиголь М.Ф. <i>Освіта як основа євроінтеграції та цифрової трансформації України</i>	10
Щербина Н.Ф. <i>Демократична трансформація української освіти: французький досвід</i>	12
Щубелка Н.В. <i>Освітній потенціал соціокультурних практик</i>	13
Юшкевич Ю.С. <i>Євроінтеграція України в цифрову епоху: філософсько-освітній аналіз</i>	14

Секція 2. Формування особистості сучасного фахівця з економіки засобами гуманітарних наук

Асєєва Ю.О., Гайдук А.С. <i>Особливості соціальної фрустрованості та класифікації фруструючих ситуацій</i>	17
Асєєва Ю.О., Сомкіна А.О. <i>Наукові підходи до прояву страхів та їх особливості у юнацькому віці</i>	19
Асєєва Ю.О., Станева О.П. <i>Тривожно-панічні розлади: етіологія, чинники та моделі</i>	21
Батанова Т.В. <i>Соціально-психологічні фактори самореалізації студентської молоді</i>	23
Безродна В.І. <i>Роль організації громадянського суспільства у розвитку системи соціальних послуг в умовах воєнного стану</i>	25
Бекчив М.П. <i>Сучасні методи дослідження професійної спрямованості та компетентності фахівців</i>	26
Браславська Н.В., Браславський І.О. <i>Роль фізичної культури і спорту у формуванні сучасної особистості</i>	27
Вернудіна І.В. <i>Філософія економіки в царині гуманітарного знання</i>	29
Возний Д.В., Губенко В.С. <i>Психологічні аспекти управління людськими ресурсами</i>	30
Ганган Ю.С. <i>Фабінг та відчуття самотності у молодого покоління</i>	32
Даниленко Т.І. <i>Психологічний вплив ПТСР військовослужбовців на функціонування сімейних систем</i>	33
Ковальська Н.А., Гуртова К.О. <i>Психологічні особливості гендерної взаємодії в організації</i>	35
Ковальська Н.А., Лунгул А.С. <i>Особливості соціально-психологічних чинників психічного і фізичного здоров'я студентів</i>	37
Копа В.М. <i>Фактор м'язової діяльності як частини культурної парадигми</i>	39

Пундєв В.В.	
<i>Психологічний вплив надзвичайних ситуацій на процес навчання у ЗВО</i>	40
Сіленко А.О., Кедик Ю.О.	
<i>Вплив соціальних мереж на формування особистості молодшої людини</i>	42
Сіленко А.О., Сінковська А.Л.	
<i>Психологія розміщення реклами у засобах масової інформації</i>	44
Соловйов В.П.	
<i>Нематеріальні активи в контексті перетворення системи освіти STEM до STEAM</i>	46
Чусова О.М.	
<i>Професійна ідентичність психолога: шлях до самовизначення</i>	48
Шрагіна Л.І.	
<i>Творча особистість як системоутворюючий фактор сучасного суспільства</i>	50
Яцишина А.М., Гурінович Є.М.	
<i>Гендерно-рольові моделі особистості відносно сексуальної орієнтації</i>	51
Яцишина А.М., Кулінський Я.В.	
<i>Вплив тривожності на процес соціалізації дітей і підлітків у сучасному суспільстві</i>	53

Секція 3. Англійська мова в економіці та бізнес-освіті

Антонюк О.І.	
<i>Інтеграція коучингу в бізнес-освіту: нові підходи до розвитку лідерства</i>	55
Бадюл Л.М.	
<i>Практика як важливий компонент професійної підготовки майбутніх фахівців передфахової вищої освіти</i>	56
Галашова О.Г.	
<i>Діалогічне мовлення у процесі навчання ділової англійської мови здобувачів освіти спеціальності 015 «Професійна освіта (Економіка)»</i>	57
Заволока С.І.	
<i>Сучасні методики та передові технології у викладанні іноземних мов в освітньому просторі</i>	58
Зимович Ю.А.	
<i>Лінгвокультурологічний підхід у викладанні англійської мови економічного спрямування</i>	60
Kuznetsova A., Lutsenko A.	
<i>Effective methods of teaching business English in the context of business education</i>	61
Petrova Yu.	
<i>The role of English language proficiency in shaping modern economic thinking and nation-building</i>	62
Тодорова Л.В.	
<i>Лінгвокультурна інтерференція у підготовці фахівців економічної галузі</i>	63
Шостак І.І.	
<i>Роль проєктних технологій у підготовці майбутніх педагогів професійної освіти</i>	66

II. Глобальні трансформації та розвиток національних соціально-економічних систем

Секція 4. Актуальні проблеми розвитку економічної теорії та історії економічної думки на сучасному етапі

Artomova T.	
<i>Institute of scientific management: from crisis to revival</i>	68
Бондарчук Я.В.	
<i>Сучасний локалізаційний контртренд глобалізаційної економічної парадигми</i>	70
Видобора В.В.	
<i>Економічні та інституціональні умови ривка в сучасній економіці України</i>	71
Гарнага О.М.	
<i>Прогнозування в системі соціально-економічного розвитку національної економіки</i>	73

УДК (159.923:316.6-053.2/6)

Яцишина Анастасія Миколаївна
к. психол. н., ст. викладач кафедри
мовної та психолого-педагогічної підготовки,
Одеський національний економічний університет (Україна),
старший психолог відділу психологічного забезпечення
Головного управління Національної поліції в Одеській області
Куліський Ян Вікторович
студент 5 курсу групи 12/1
Одеський національний економічний університет (Україна)

ВПЛИВ ТРИВОЖНОСТІ НА ПРОЦЕС СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ І ПІДЛІТКІВ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

JEL classification: I120; I310; J130; D910; Z130

Сучасні успішні суспільства складаються із впевнених у собі та комунікабельних особистостей. Однак, у підлітковому віці часто спостерігаються різкі зміни настрою, підвищена емоційність та постійне відчуття тривоги. Проблема тривожності та низького рівня розвитку комунікації у підлітків є актуальною, адже саме врівноважені й соціально активні люди здатні досягати успіху та ефективно взаємодіяти з оточенням. З психологічної точки зору тривожність формується через поєднання природних емоцій – страху, суму, гніву, незадоволеності. Вона впливає на якість життя молоді, її психічний та емоційний розвиток. Високий рівень тривожності може порушувати поведінку та соціальні взаємодії, тоді як оптимальний рівень допомагає адаптуватися до середовища. Вирішення цієї проблеми потребує комплексного підходу та співпраці між фахівцями різних сфер. Підлітковий вік (11–16 років) є перехідним періодом, що супроводжується конфліктністю, нестабільністю, підвищеною тривожністю та переоцінкою цінностей. За О. М. Прихожаном, тривожність – це стійке особистісне утворення, що зберігається тривалий час. Сучасні підлітки все частіше відчувають тривогу, що викликає занепокоєння батьків, педагогів і медиків. Це проявляється у спотвореному сприйнятті реальності, схильності до безпідставних страхів та труднощах у соціальній адаптації. Постійне відчуття тривоги сприяє формуванню внутрішніх комплексів, ускладнює спілкування й прийняття рішень, а також негативно впливає на психоемоційний стан і нервову систему.

Використовуючи класичні та традиційні методи досліджень психічного стану підлітків у сучасних умовах, слід робити поправку на існування нових зовнішніх подразників і те, що змінилася середа проживання молодого покоління. Період дорослішання, що збігається з навчанням у школі, супроводжується формуванням гормонального балансу в зростаючому організмі. Саме гормональний фон, який у молодому зростаючому організмі конче нестабільний, здійснює вплив на поведінку підлітка. Характерний приклад нестабільної емоційної поведінки, що сприяє розвитку тривожності – настання статевої зрілості [1]. Для дівчаток це явище має найбільш яскраво виражені форми. Тривога формується на тлі біологічних змін в організмі, пов'язаних зі зміною антропометричних параметрів та появою менструацій. У дівчат в результаті може виникнути неправильне сприйняття того, що відбувається. Особистісні переживання, страхи, думка оточуючих, можливі наслідки, призводять до підвищення рівня тривожності. Для хлопчиків подібне явище також може бути пов'язано зі статевою конституцією. Більшість психологічних комплексів та необґрунтованих побоювань пов'язані з інтимною статевою неспроможністю [2]. Значною мірою підвищенню рівня тривожності у підростаючого покоління сприяє соціально-суспільна обстановка, мікроклімат у сім'ї та соціумі.

Поява нових засобів комунікації призвела до різкого зниження реальних фізичних контактів на рівні «людина – людина», «однокурсник – товариш – друг», «однокурсник – колега – приятель». Живе спілкування та безпосередній обмін емоціями значно звужуються, що впливає на розвиток соціальних навичок у підлітків та юнаків. Сучасні технології, зокрема, соціальні мережі, месенджери та онлайн-ігри, створюють ілюзію комунікації, проте вона не може повністю замінити реальну взаємодію, яка необхідна для емоційного та психологічного розвитку особистості. Фактори, що призводять до розвитку комунікативних труднощів у підлітків, різноманітні. Диспозитивні чинники включають проблеми зі здоров'ям, уповільнений психічний розвиток, особливості темпераменту, що ускладнюють

встановлення соціальних зв'язків. Психодинамічні фактори, зокрема, риси характеру, тривожність, емоційна нестабільність, а також соціокультурне середовище можуть сприяти розвитку сором'язливості, уникнення контактів, появи штучних страхів. Наприклад, під впливом зовнішніх обставин підліток може почати сумніватися у власній значущості, вважати себе нецікавим чи нездатним до комунікації, що поступово закріплюється у його поведінкових стереотипах. Додатковий негативний вплив на формування комунікативних навичок справляє надмірне захоплення віртуальним світом. Інтернет, телебачення, комп'ютерні ігри змінюють уявлення молодшої особистості про реальність, формуючи спрощену, часто ідеалізовану картину світу. Занурення у віртуальне середовище позбавляє підлітків можливості отримувати реальний соціальний досвід, розвивати емпатію, критичне мислення та навички вирішення конфліктів. Під впливом онлайн-спілкування вони поступово уникають живих контактів, що може призводити до відчуття самотності, відчуженості та зниження рівня комунікативної компетентності. Коли підліток, звиклий до спрощеної та контрольованої віртуальної взаємодії, повертається до реальної обстановки, йому стає складно адаптуватися до непередбачуваності міжособистісних відносин. Він може з побоюванням оцінювати ситуацію, формувати стереотипні уявлення про навколишніх людей та робити неправильні висновки щодо своїх можливостей. Обмеження реальних контактів у середовищі «дім – двір – школа – університет» негативно впливає на поведінку молодих людей, сприяючи замкнутості, формуванню внутрішніх комплексів та страхів.

На думку психологів, школярі та студенти дедалі частіше позбавлені можливості отримувати життєвий досвід через активну взаємодію у суспільстві. Вони рідше стикаються з реальними труднощами та викликами, що зазвичай допомагають розвивати витривалість, відповідальність та здатність до ефективного самовираження. Як наслідок, молодь має недостатньо розвинені навички комунікації, що у дорослому житті може призводити до труднощів у професійній сфері, міжособистісних відносинах та адаптації в нових умовах. Дослідники зазначають, що тривожність є природним станом нервової системи людини, її психічною суб'єктивною реакцією на зміни у навколишньому середовищі [3]. Однак, інтенсивність переживань та рівень тривожності залежать від індивідуальних особливостей нервової системи. У підлітковому віці нестача реальної соціалізації може посилювати внутрішню напругу, підвищувати рівень невпевненості та страх перед комунікацією, що в майбутньому може стати причиною соціальної ізоляції або труднощів у побудові довготривалих взаємин. Зокрема, доведено, що діти, підлітки, дорослі зі слабкою нервовою системою схильні мати високу тривожність. Грамотне подання рішення проблеми, спокійне спілкування та відсутність побутових конфліктів знімають напругу у школярів та студентів. Дитина повинна отримувати від дорослих підказки, як вирішити питання, психологічну підтримку та допомогу у подоланні проблем [4]. Досягнення успіху, навіть у незначних справах, та самостійне розв'язання завдань на певному етапі розвитку суттєво підвищують самооцінку підлітків [2]. Це створює міцний фундамент для формування позитивного емоційного фону, що сприяє впевненості у власних силах та ініціативності. Відчуття власної значущості мотивує молоду людину до активнішої соціальної взаємодії, розширення кола спілкування, що, у свою чергу, допомагає формувати такі важливі особистісні якості, як відкритість, доброзичливість та відповідальність. Брак уваги та підтримки з боку дорослих може спричинити замкнутість, відчуженість і труднощі в спілкуванні. Тривога в таких умовах посилює емоційну нестабільність, підвищує вразливість до стресів і може призвести до нервових розладів.

Щоб зменшити рівень тривожності та забезпечити комфортний психологічний стан підлітка, важливо проводити комплексний аналіз його життєвих умов, враховувати емоційні та соціальні фактори, що впливають на поведінку. Вчасне коригування стосунків у сім'ї, створення сприятливого середовища у навчальному закладі, а також професійна психологічна підтримка, допоможуть зняти напругу, стабілізувати емоційний стан та сприяти гармонійному розвитку особистості.

Література

1. Іванова Т. В., Зимогляд І. Тривога як психологічний феномен. *Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства* : матеріали Всеукр. наук. конф. викладачів, аспірантів, співробітників та студентів, м. Суми, 23-24 квітня 2015 року. Суми : СумДУ, 2015. С. 237–239.
2. Малигіна А. С., Райзвих Є. Г. Особливості прояву тривожності у підлітків, схильних до позитивної девіації. *Успіхи сучасної науки та освіти*. 2017. 278 с.
3. Yumashev A. V., Gorobets T. N., Admakin O. I., Kuzminov G. G., Nefedova I. V. Key aspects of adaptation syndrome development and anti-stress effect of mesodiencephalic modulation. *Indian Journal of Science and Technology*. 2016. Vol. 9. No. 19. P. 9911.
4. Адмакін О. І., Юмашев А. В., Нефьодова І. В. Взаємозв'язок рівня амілазної активності та швидкості слиновідділення з показниками гемодинаміки та вираженістю прояву психоемоційного стресу. *Актуальні проблеми гуманітарних та природничих наук*. 2018. № 6-8. С. 111–120.